

พ่อผู้ชนะในชีวิต

สุมาลัย วรรณกิจไพศาล

ศูนย์สุขภาพชุมชนหนองสาหร่าย จังหวัดนครราชสีมา

“พ่อชา... พ่อทำสมาธิดี ๆ นึกถึงพระอรหันต์เหมือนที่พ่อเคยทำทุก ๆ วันนะคะ พ่อไปรอหนูก่อน หนูรู้ว่าพ่อต้องไปอยู่ในที่ที่ดี เพราะพ่อเป็นคนดี”

สตรีร่างเล็กวัยสี่สิบต้น ๆ กระชับพร้อมกับกุมมือบุรุษผิวคล้ำร่างบางผู้เป็นสามี ซึ่งบัดนี้ทอดร่างอยู่บนเตียงผู้ป่วยอย่างสงบราวกับคนนอนหลับ ใบหน้าของเขามีรอยยิ้มน้อย ๆ ขณะที่ดวงตากลมโตภายใต้ขนตาองงามของภรยานั้นเศร้าสร้อย ทว่าแฝงแวววาวเจิดเดียว ไม่มีน้ำตาแม้แต่หยดเดียว เป็นภาพการร่ำลาครั้งสุดท้ายของคนสองคนที่ยังงดงามอย่างน่าสะเทือนใจยิ่งสำหรับฉัน

งดงาม...ด้วยความเข้มแข็งแห่งดวงจิต และความมีสติของคนทั้งคู่

สะเทือนใจ...ด้วยว่าพวกเขาคือคู่ชีวิตที่ผูกพันกันด้วยความรัก ความห่วงหาอาทร ตลอดระยะเวลาเกือบยี่สิบปี จวบจนวาระสุดท้าย

ภาพนี้ทำให้ฉันย้อนคิดถึงวันคืนเก่า ๆ ของคนทั้งคู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสองปีที่ผ่านมา เป็นช่วงเวลาที่มิคุณค่ายิ่งทั้งกับครอบครัวของพวกเขา กับผู้ป่วยรายอื่น ๆ และมีค่าสำหรับฉัน ในฐานะพยาบาลประจำศูนย์สุขภาพชุมชนใกล้บ้าน และยังเป็นอดีตลูกศิษย์ของ “ครู” ผู้ล่วงลับท่านนี้ด้วย

บรรยาย ศาสตราจารย์ในงานพระราชทานเพลิงศพของ อาจารย์ธวัชชัย เย็นบำรุง อาจารย์ผู้สอนวิชาพลานามัย โรงเรียนปากช่องวิทยา เมื่อต้นปี 2547 คละเคล้ากันไประหว่างความซาบซึ้ง ชื่นชมในกำลังใจที่เข้มแข็งของอาจารย์ และความอาลัยรักจากเหล่าศิษย์และเพื่อนอาจารย์ที่มาร่วมงานกันเป็นจำนวนมาก

เป็นที่ทราบกันดีว่าอาจารย์ธวัชชัยนั้นใจดี รักและใส่ใจในตัวลูกศิษย์มาก นอกจากเก่งและขยันแล้ว อาจารย์ยังมีพรสวรรค์หลายด้าน เช่น ศิลปะ การเขียน และการพูด เป็นต้นว่าเป็นวิทยากรลูกเสือซึ่งคนชื่นชอบกันเป็นพิเศษ เพราะอาจารย์เป็นคนอารมณ์ดี ร้องเพลงเพราะ และเดินลีลาตลกเก่งมาก ที่สำคัญท่านช่วยทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และลูกศิษย์มากมายต่างให้ความเคารพนับถือ รักและศรัทธาในตัวท่านมาโดยตลอด

ไม่มีใครคิดว่าอาจารย์จะล้มป่วยด้วยโรคร้ายที่พอมาทราบก็มีอาการรุนแรงเกินกว่าจะเยียวยาเสียแล้ว

เช้าวันหนึ่งต้นปี 2545 ฉันทราบข่าวนี้จาก พี่อ้อย ภรรยาที่แสนดีของอาจารย์

เธอเป็นผู้หญิงร่างเล็กสมส่วน ใบหน้าหวาน มีเสน่ห์ที่ดวงตากลมโต พี่อ้อยเป็นคนช่างพูด และมรรยาทงามตามแบบฉบับหญิงไทยที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี ตามปกติเธอเป็นคนขยันเครื่องดีมีในโรงเรียนที่อาจารย์สอนอยู่ ซึ่งเวลาท่านว่างก็มักจะเข้าไปช่วยภรรยาขาย พี่อ้อยสุขภาพและอ่อน

หวานต่อสามีมาก เรียกอาจารย์ว่า“พ่อบา” ทุกคำ ทำให้บางครั้งเพื่อน ๆ อาจารย์ในโรงเรียนก็อดอิจฉาไม่ได้

วันนั้นพี่อ้อยขับรถจักรยานยนต์มาหาฉันที่บ้าน พอจอดรถได้ก็ร้องเรียกทันที

“หนูเหม่ม ช่วยพี่อ้อยด้วย อาจารย์...อาจารย์...” แล้วเธอก็ร้องให้พุ่มพวยจนฉันใจไม่ดี

“ใจเย็น ๆ ค่ะพี่อ้อย มีอะไรก็ค่อย ๆ เล่าให้เหม่มฟังนะคะ” ฉันกอดไหล่เธอไว้ เธอร้องให้อยู่สักครู่จึงบอกว่า “อาจารย์แย่แล้ว อาการหนักมาก จนพี่ไม่รู้ว่าจะได้อาจารย์คืนมาหรือเปล่า”

“ท่านเป็นอะไรคะ”

“อาจารย์ไม่สบายค่ะ ตอนไปส่งน้องอ้อเข้าเรียนที่เชียงใหม่ อาจารย์หมดสติล้มลง พี่อ้อยพาอาจารย์ส่งโรงพยาบาล หมอใส่สายเข้าไปในจมูก จดข่าวต่อน้ำอยู่สองวัน ทรมาณมาก วันสุดท้ายหมอทำอัลตราซาวด์แล้วก็เรียกพี่ไปคุย”

พี่อ้อยเล่าไปร้องไห้ไป บอกว่าแพทย์ที่นั่นพูดกับเธอด้วยน้ำเสียงเย็นชาว่าอาจารย์เป็นมะเร็งที่ตับระยะสุดท้าย “เขาพูดว่า ‘หมอเสียใจด้วยนะ คนไข้เป็นมะเร็งที่ตับก้อนใหญ่พอสมควร คิดว่าน่าจะเป็นระยะสุดท้าย อยู่ได้ไม่เกินสองเดือน’ ”

เมื่อเธอถามว่าไม่มีทางรักษาเลยหรือ ก็ได้รับคำตอบที่หัวใจแทบแตกสลาย

“ยังไม่มีวิธีที่จะนำตับหมู ตับวัว หรือตับคนมาใช้แทนกันได้ ถึงคุณมีเงินพันล้าน คุณก็ผ่าตัดเปลี่ยนตับไม่ได้ ผมช่วยคุณไม่ได้แล้ว คุณพาเขากลับไปเถอะ แล้วก็ต้องทำใจเอา” แพทย์คนนั้นตอบด้วยสีหน้าและน้ำเสียงคล้ายจะรำคาญ

ตอนนั้นสมองพี่อ้อยมึนงง คิดอะไรไม่ออก สิ่งแรกที่นึกได้ก็คือกลับไปดูอาการสามีซึ่งนอนพักอยู่ในห้องคนไข้ เธอจำต้องตอบคำถามของเขาด้วยอาการกลืนน้ำตา

“หมอบอกว่าพ่อไม่เป็นอะไรมาก เดียวก็ได้กลับบ้านแล้วค่ะ” จากนั้นเธอก็ชวนลูกสาววัยรุ่นทั้งสองคนเดินออกไปจากห้อง เมื่อลับตาสามีแล้วก็กอดลูกไว้แน่นพร้อมกับร้องไห้ วันรุ่งขึ้นทั้งสี่คนพ่อแม่ลูกก็เดินทางกลับจากเชียงใหม่มุ่งหน้าสู่นครราชสีมาท่ามกลางความปวดร้าวของผู้เป็นภรรยาและลูก ๆ ในขณะที่ผู้พ่อซึ่งยังอาการไม่ดีขึ้นไม่ได้รับรู้อะไรด้วยเลย

ฉันรับฟังเรื่องราวจากพี่อ้อยด้วยความสนใจยิ่ง พยายามคิดว่าจะทำอย่างไรต่อไป บุคคลแรกที่ฉันนึกถึงคือคุณหมอพิบูล อายุรแพทย์ของโรงพยาบาลปากช่องนานา โรงพยาบาลประจำอำเภอของเรา ซึ่งเชี่ยวชาญมาก เย็นวันนั้นฉันจึงไปพบคุณหมอที่คลินิกพร้อมกับนำฟิล์มอัลตราซาวด์ไปด้วย คุณหมอพิจารณาฟิล์มอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็ถอนใจยาว

“ก้อนโตมากเลยครับพี่เหม่ม เท่าที่มองด้วยตาเปล่าผมว่าไม่น่าพลาด-ใช่แน่ และจากประสบการณ์ ผู้ป่วยระยะนี้น่าจะอยู่ได้ไม่เกินสามเดือนครับ” เขาตอกย้ำข้อมูลเดิมชวนให้ฉันใจหายมากขึ้นไปอีก

ฉันขับรถออกมาจากคลินิกด้วยหัวใจที่แห้งผาก น้ำตาไหลพร่างพรูอย่างไม่รู้ว่าจะร้องไห้ออกมาได้อย่างไร ยังไม่กล้ากลับไปหาพี่อ้อยและอาจารย์เนื่องจากเตรียมคำพูดไม่ได้ ทั้งที่เคยเผชิญเหตุการณ์

ลักษณะนี้มาแล้ว ยอมรับว่าขณะนั้นกำลังใจของตัวเองอ่อนแอมาก ในที่สุดจึงนึกถึงคุณแม่ เพื่อว่าท่านจะแนะนำได้บ้าง ฉันจึงเล่าให้ท่านฟังพร้อมกับที่ไม่อาจกลั้นน้ำตาไว้ได้

คุณแม่ที่รู้จักและรักอาจารย์รัชชชัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เนื่องจากอาจารย์ได้สอนลูก ๆ และช่วยให้น้องคนเล็กได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนนี้ ท่านตกใจมากในตอนแรก แต่แล้วก็ตั้งสติได้ในเวลาต่อมา อาจเป็นด้วยท่านได้ไปวัดและฝึกสมาธิอยู่เสมอ

“เป็นโอกาสของหนูแล้วนะลูกที่จะได้ตอบแทนบุญคุณของอาจารย์ แม่รู้ว่าหนูทำได้ และหนูก็เคยทำได้ดีด้วย คนเราเกิดมาก็ต้องตายกันทุกคน แต่จะทุกข์ทรมานเจ็บปวดอย่างไรก็อยู่ที่คุณงามความดีที่เราได้สั่งสมมา แม่รู้ว่าอาจารย์รัชชชัยเป็นคนดี คุณพระต้องคุ้มครอง”

ฉันรับฟังคำท่านด้วยพลังใจที่พร้อมจะต่อสู้อีกครั้ง ต่อสู้ไปด้วยกันกับคนไข้ของฉัน ไช้สินะ... อาจารย์เป็นคนดี และคนดีย่อมมีคุณพระคุ้มครอง

บ้านพักของอาจารย์รัชชชัยในโรงเรียนเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวทาสีขาว ตกแต่งต้นไม้ไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อฉันเดินเข้าไป ท่านนอนฟังหมอนสามเหลี่ยมอยู่หน้าโทรทัศน์ สีหน้ามีรอยยิ้มและแววตาเป็นประกายสดใส ไม่มีร่องรอยของการเจ็บป่วย

“อ้าว หนูเหม่ม เข้ามานั่งก่อน” เสียงท่านแห้งนิดหน่อยเหมือนเป็นไข้หวัด แล้วท่านก็ค่อยยืนกายลุกขึ้นนั่ง

“สวัสดิ์คะอาจารย์ เป็นอย่างไรบ้างคะ ดูหน้าตาสดใสแล้วนะคะนี่” ฉันถามด้วยน้ำเสียงปกติ

“ยังเจ็บคอบ่อย แยะเลยคราวนั้นหมอไม่ยอมให้ครูกินข้าวสองวัน ตอนนั้นค่อยยังชั่ว แต่ว่าเจ็บท่อนิดหน่อย”

คุยกับอาจารย์สักครู่หนึ่งฉันก็ขอตัวออกไปคุยกับพี่อ้อยหลังบ้าน บอกข้อมูลที่ได้รับฟังมาจากคุณหมอพิบูลพร้อมกับกุมมือพี่อ้อยไว้นั่น

“พี่อ้อยขา เหม่มคิดว่าเราต้องสู้ละคะ ตอนนี้อาจารย์ยังไม่ทราบ และในเมื่อเรายังไม่ยากบอกท่าน ดังนั้นคนที่จะต้องเข้มแข็งมากที่สุดต้องเป็นพี่อ้อยคะ พี่ต้องเข้มแข็งเพื่ออาจารย์ พี่อ้อยเข้าใจที่เหม่มพูดไหมคะ”

“พี่เข้าใจค่ะ แล้วเราจะทำอย่างไรต่อไปคะหนูเหม่ม” เธอถามด้วยน้ำเสียงแหบแห้ง ดวงตามีน้ำเอ่อคลอ

เราหารือกันอยู่ครู่ใหญ่ และเนื่องจากอาจารย์รัชชชัยยังมี พี่แดง พี่สาวอีกคนหนึ่งซึ่งรักอาจารย์มาก เธออยู่ในกรุงเทพฯ และมีเพื่อนเป็นอาจารย์แพทย์อยู่ที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติ พี่อ้อยและฉันจึงโทรปรึกษาพี่แดง เธอแนะนำว่าควรพาอาจารย์ไปตรวจที่สถาบันฯ ให้แน่ใจ และขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านมะเร็ง พี่อ้อยตกลง ส่วนฉันรับหน้าที่เป็นคนชี้แจง ซึ่งกว่าจะบอกท่านได้ก็ต้องใช้เวลาเรียบเรียงคำพูดนานกว่าปกติ

“อาจารย์ขา ผลการตรวจที่โรงพยาบาลเชียงใหม่อาจจะยังไม่ชัดเจน หม่อมคิดว่าเราน่าจะไปตรวจเพื่อยืนยันให้แน่ชัดว่าอาจารย์เป็นอะไร เพื่อจะได้รู้แนวทางการรักษานะคะ อีกร่างที่แดงก็แนะนำให้ไปพบเพื่อนของเธอซึ่งเป็นอาจารย์แพทย์อยู่ที่โรงพยาบาลรามารับดีด้วยค่ะ ไปนะคะอาจารย์”

อาจารย์ไม่ขัดข้อง ดังนั้น อีกสองวันต่อมาฉันจึงขับรถไปรับอาจารย์และพี่อ้อยตอนตีสองเพื่อเข้ากรุงเทพฯ ให้ทันนัดหมายของพี่แดง

วันนั้น เนื่องจากเราไปด้วยกันสามคนอาจารย์จึงนั่งด้านหน้า ส่วนพี่อ้อยนั่งด้านหลังอาจารย์ พร้อมด้วยข้าวของเครื่องใช้ที่เตรียมไปอย่างดี แวตตาพี่อ้อยมีประกายความหวัง หัวใจที่เหือดแห้งเหมือนต้นไม้ขาดน้ำมานานกลับมีกำลังใจมากขึ้นราวกับไม่ได้น้ำฝน เธอยิ้มให้สามีที่นั่งอยู่อย่างสงบพร้อมกับหอมแก้มเขา

“อดทนหน่อยนะคะที่รัก พ่อต้องสู้แหละ ถ้าพ่อรักหนู พ่อต้องอดทน เราจะต่อสู้ไปด้วยกันนะคะ” เธอสวมกอดอาจารย์พร้อมทั้งใช้มือทั้งสองจับใบหน้าที่ทำให้มองเห็นเธอเพื่อยืนยันว่าเธอตั้งใจจริง อาจารย์ยิ้มตอบด้วยสายตาที่เปี่ยมไปด้วยความรัก

ฉันรู้สึกซาบซึ้งถึงความรักที่คนทั้งคู่มีต่อกัน พี่อ้อยดูแลอาจารย์อยู่ไม่ห่างกาย สิ่งหนึ่งที่สัมผัสได้คือความที่เธอเป็นคนมีสติและมองโลกในแง่บวกเสมอ เธอเชื่อว่าชีวิตมีความหวังและต้องมีพลังที่จะต่อสู้ ซึ่งฉันได้เห็นชัดเจนในเวลาต่อมาว่า เธอได้ใช้ความอดทนและความรักเพื่อต่อสู้กับทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นอย่างมุ่งมั่น

หลังจากเจาะเลือดและเอ็กซเรย์ด้วยคอมพิวเตอร์แล้ว แพทย์ที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติยืนยันข้อมูลเดิม และบอกเราว่ามีสองทางเลือก คือ เสี่ยงผ่าตัดก้อนเนื้อออก หรือไม่ก็เตรียมตัวเตรียมใจรอวาระสุดท้ายที่จะมาถึงภายในระยะเวลาไม่มากกว่าหกเดือนข้างหน้า

ทันทีที่เราทราบผลการวินิจฉัยจากแพทย์ ฉันกับพี่อ้อยรีบปรึกษาแพทย์ถึงวิธีการดูแลรักษาโรคก่อนที่จะหาคำพูดเพื่อชี้แจงให้อาจารย์ยอมรับโรคร้ายนี้ อย่างไรก็ตาม ความที่อาจารย์มีสุขภาพจิตดีร่วมกับได้รับความรักจากภรรยาและลูก ๆ เป็นน้ำหล่อเลี้ยงหัวใจของท่านมาโดยตลอด ฉันจึงชี้แจงกับท่านได้เกือบจะเป็นโดยตรงในเวลาต่อมา

“อาจารย์คะ อาจารย์จะว่าอย่างไรหากหม่อมมีข่าวไม่ค่อยดีมาบอก”

“ถ้าเป็นเรื่องอาการป่วยของครู หนูหม่อมไม่ต้องกังวล ครูคิดว่าครูรู้ว่าตัวเองเป็นอะไร ครูรับได้ แต่คนที่ครูห่วงคือพี่อ้อย”

“ไม่ต้องห่วงค่ะ ตอนนี้พี่อ้อยมีกำลังใจดีเยี่ยม เธอรักอาจารย์มากจึงยอมสู้ทุกอย่าง หม่อมก็จะช่วยด้วย แต่คนที่สำคัญที่สุดคืออาจารย์ อาจารย์ต้องต่อสู้ร่วมกับพวกเรานะคะ เราจะวางแผนรับมือกับโรคนี้ด้วยกันค่ะ” ฉันพูดด้วยน้ำเสียงติดตลกเพื่อให้บรรยากาศสดใสขึ้น

แผนการของเราก็คือการยับยั้งเซลล์มะเร็งไม่ให้ขยายตัวลุกลามออกไป หรือไม่ก็ทำให้ลุกลามได้น้อยที่สุด และจากองค์ความรู้ที่มีอยู่ เนื้อร้ายที่ตับนั้นสามารถเจริญเติบโตได้เร็วมากถ้าได้รับอาหารประเภทควา ๆ ดังนั้น เราต้องไม่ให้อาหารมัน และสิ่งที่สำคัญคือเราต้องหาธาตุอาหารไปเสริมและช่วย

ต่อต้านไม่ให้เซลล์มะเร็งเพิ่มจำนวนขึ้นอีก เป็นการจำกัดกรอบชีวิตของมะเร็งให้มันเป็นเท่าที่เป็น ส่วนอวัยวะต่าง ๆ ที่เหลืออยู่จะได้ทำหน้าที่ไปตามปกติ นี่คือการคิดสำหรับผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัว ซึ่งฉันพยายามทำความเข้าใจกับอาจารย์แต่แรก

ส่วนภรรยาที่น่ารักของท่านนั้น เธอไม่ได้อยู่นิ่งเฉย แต่ได้ค้นคว้าศึกษาข้อมูลเรื่องการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคนี้อย่างขะมักเขม้น ทั้งจากหนังสือและตำราต่าง ๆ ในห้องสมุดประชาชนใกล้โรงเรียน และจากประสบการณ์ของผู้ป่วยที่เคยเป็นมะเร็งมาก่อน พี่อ้อยศึกษาเรื่องการกินอาหารชีวจิต เรื่องของสมุนไพร และคุณสมบัติของผักผลไม้ แล้วก็นำมาปรุงเป็นอาหารให้สามีที่รักของเธอ

หากเปรียบเทียบจากอดีต เวลานั้นพี่อ้อยปรุงอาหารอย่างเข้มงวดจนกลายเป็นเรื่องปกติอย่างไม่รู้ตัวในเวลาต่อมา อาหารที่ทำให้อาจารย์จะไม่มีเนื้อสัตว์ แม้แต่น้ำปลาก็ใช้เกลือแทน เครื่องปรุงทุกอย่างต้องเลือกสรรอย่างดี ใช้น้ำตาลทรายแดง น้ำมันพืชที่ใช้ต้องเป็นน้ำมันงา น้ำมันดอกทานตะวัน และน้ำมันมะกอก ใช้ชีอิ้วขาวที่ไม่ใส่สารกันบูด เวลาจะกินผักผลไม้ก็ต้องแช่น้ำล้างอย่างน้อยสามสิบนาที

พี่อ้อยให้อาจารย์กินข้าวกล้อง และผักทำแกงจืดโปรตุเกสที่ใช้น้ำมันฝรั่ง แครอต หอมหัวใหญ่ มะเขือเทศมาต้มรวมกัน ซึ่งได้น้ำแกงรสชาดอร่อยมาก อาจารย์ต้องยอมงดขนมหวานจัด ดื่มน้ำสะอาด แทนน้ำอัดลม และดื่มน้ำผักและผลไม้วันละสามมื้อ เพราะวิตามินและเอนไซม์ในน้ำผักผลไม้จะช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง โดยเฉพาะกล้วยน้ำว้ามีวิตามินซีและวิตามินบีมาก และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือความรัก ที่พี่อ้อยเติมลงไปในการอาหารทุกมื้อ

พี่อ้อยไม่ได้ดูแลสามีเฉพาะอาหารการกินเพียงอย่างเดียว แต่เธอให้ความสำคัญกับเรื่องของจิตใจด้วย เช่น การทำสมาธิผ่านการสวดมนต์ การทำบุญ เพื่อการปล่อยวางและทำให้สบาย ทั้งพยายามสร้างคุณค่าให้ตัวเองด้วยการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น ให้กำลังใจและความรักแก่ผู้คนโดยเฉพาะผู้ป่วยด้วยกัน ซึ่งพี่อ้อยมักจะพาอาจารย์ไปเยี่ยมผู้ป่วยที่มีอาการคล้ายกัน ทั้งที่โรงพยาบาลและที่บ้าน ซึ่งญาติของผู้ป่วยบางคนก็เป็นลูกศิษย์ของท่านด้วย

พี่อ้อยเล่าให้ฉันฟังว่า ทุก ๆ คืนเธอและสามีจะนั่งทำสมาธิด้วยกัน เวลานั้นเธอจะกุมมืออาจารย์ไว้ รุ่งเช้าเธอจะกราบพระ ขอขอบคุณที่ให้โอกาสเธอได้อยู่กับสามี และบอกกับเขาว่า “พ่อจำ หนูดีใจจังที่พระยังให้โอกาสเราทั้งสองได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันและได้ทำบุญร่วมกันอีก หนูรักพ่อค่ะ”

ถ้อยคำเหล่านี้พี่อ้อยพูดกับท่านบ่อย ๆ ฉันเองก็เคยได้ยืนและอดชื่นใจไปด้วยไม่ได้ ซึ่งแม้อาจารย์จะอยู่ในสภาพคนไขโรคเรื้อรัง แต่ท่านก็คงมีความสุขมาก เพราะฉันเองก็เชื่อว่าไม่มียาขนานใดจะวิเศษไปกว่านี้อีกแล้ว

น้ำแปลกมากอย่างหนึ่งคือตลอดระยะเวลาที่อาจารย์ป่วยอยู่ ท่านไม่เคยต้องไปพบแพทย์หรือกินยา แม้แต่ยาบำรุงหรือยาแก้ปวดสักเม็ดก็ไม่เคย พี่อ้อยเล่าว่าท่านไม่เคยบ่นปวดท้องเลย ทั้งที่ท้องของท่านจะโตและแน่นกว่าคนปกติ

และถึงแม้ว่านาฬิกาชีวิตของอาจารย์รัชชัยจะถูกกำหนดไว้แล้วจากแพทย์เฉพาะทางหลายท่าน แต่ก็ไม่เคยทำให้ความหวังในใจของคนทั้งสองจางหายไปได้ โดยเฉพาะพี่อ้อยที่หวังเสมอว่า “พ่อยังมีโอกาสรอด พ่อต้องชนะ”

ในฐานะหมอครอบครัวที่รับผิดชอบสุขภาพของทุกคนในครอบครัวอาจารย์ นอกจากได้ช่วยประสานงานการตรวจวินิจฉัยโรคดังที่เล่าแล้ว ฉันยังเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ และติดตามให้กำลังใจครอบครัวของท่านเป็นระยะ รวมถึงแนะนำให้พี่อ้อยสังเกตขนาดท้องของท่าน โดยใช้สายวัดวัดรอบท้องแล้วจดบันทึกไว้ และวางมือลงบริเวณใต้ชายโครงขวาเพื่อดูว่าตับมีขนาดโตขึ้นไหม แม้ว่าแต่ละครั้งพี่อ้อยมักจะตอบว่าปกติ หรือเล็กลงบ้างก็ตามที

และหากเราไม่ได้พบกัน พี่อ้อยก็จะเป็นฝ่ายโทรศัพท์มาเล่าอาการของอาจารย์ให้ฟัง ซึ่งนอกจากจะทำให้ฉันทราบข่าวคราวของท่านแล้ว ยังทำให้ฉันได้รับความรู้ในการดูแลผู้ป่วยเพิ่มขึ้น สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ป่วยรายอื่นได้ด้วย

ที่น่าทึ่งอีกเรื่องหนึ่งก็คือ หลังจากลาพักรักษาตัวตามคำแนะนำจากแพทย์เป็นเวลาสามเดือนแล้ว แม้ยังมีอาการอ่อนเพลียอยู่บ้าง แต่อาจารย์รัชชัยก็ยังกลับไปสอนเรียนตามปกติ ทั้งยูโดและลีลาศ จนทำให้บางครั้งพี่อ้อยถึงกับร้องไห้ตัดพ้อ ทั้งที่เธอเป็นคนคอยจัดหาอาหารใส่กล่องนำไปส่งให้ท่านทุกวัน

“ทำไมพ่อก็ไม่เชื่อหนู พ่อทำงานมากกว่าหนูหรือคะ”

“พ่อก็ไม่รู้ มีแม่ดูแลอย่างดี พ่อสบายมาก มีทั้งอาหาร แล้วก็น้ำปั่นสูตรเดิร์มรัก เดิร์มสของแม่ ไม่ต้องห่วง” อาจารย์ยังพูดแบบติดตลกแล้วก็โอบไหล่เป็นการปลอบใจภรรยา

จากเดือนเป็นปี จากปีหนึ่งล่วงไปเรื่อย ๆ จนเพื่อนและลูกศิษย์พากันลืมไปแล้วว่าอาจารย์ป่วยมานานเท่าไร แต่คนที่นับวันคืนและบันทึกรายละเอียดไว้สม่ำเสมออย่างพี่อ้อยนั้นทราบดีว่าสามีของเธอป่วยมาเป็นเวลากี่วัน จนกระทั่งต้นปี 2547 พี่อ้อยมาหาฉันอีกครั้งในเช้าวันหนึ่ง

“หนูแหม่มจำ อาจารย์เป็นไข้หวัดคะ ดูท่านเหนื่อย ๆ ระบายหนูไปดูอาการให้หน่อยนะคะ”

ฉันแวะไปดูอาจารย์ทันที ท่านหายใจหอบเหนื่อย ท้องบวมโตมองเห็นเส้นเลือดบริเวณหน้าท้องชัดเจน ขาบวมทั้งสองข้าง แต่เจ้าตัวยังฝืนใจบอกว่าไม่เป็นอะไร แค่อนุญาตเท่านั้น ฉันจึงแนะนำให้พี่อ้อยพาท่านไปโรงพยาบาลเพื่อให้แพทย์ดูอาการ แต่ท่านยืนยันว่าไม่อยากไป ฉันจึงรบกวนให้คุณหมอรัตนาซึ่งก็เป็นลูกศิษย์อาจารย์เช่นกัน มาตรวจอาการที่บ้านในวันที่คุณหมอมออกมาพบผู้ป่วยที่ศูนย์ของเรา

คุณหมอตระกแล้วบอกว่าปอดปกติดี แต่ที่หายใจหอบเหนื่อยน่าจะเป็นเพราะท้องโตแล้วไปเบียดเนื้อที่ปอดให้เหลือน้อยลง

“ไม่ต้องไปโรงพยาบาลก็ได้ถ้าไม่อยากไป หากมีอะไรก็บอกกับหนูแหม่มแล้วกันนะ” คุณหมอรัตนาพูดเชิงสนับสนุน เมื่อเห็นว่าทั้งอาจารย์และพี่อ้อยยังยืนยันที่จะเลือกหมอครอบครัวอย่างฉันมากกว่าไปนอนพักที่โรงพยาบาล ดังนั้น ในวันหยุดสุดสัปดาห์ต่อมาคนในครอบครัวจึงพาอาจารย์เปลี่ยนบรรยากาศไปพักโรงแรมบนเขาใหญ่แทน และเช้าวันจันทร์ก็ปรากฏว่าอาจารย์สดชื่นขึ้น

ทว่าในสัปดาห์ต่อมา เช้าวันหนึ่งพี่อ้อยก็โทรศัพท์มาหาฉันด้วยน้ำเสียงที่ไม่ค่อยดีนัก

“หนูเหม้มคะ พี่อ้อยดูอาจารย์ไม่ได้แล้ว อาจารย์เหนื่อยมาก หนูเหม้มพาอาจารย์ไปโรงพยาบาลเถอะค่ะ”

“ค่ะ” หลังวางหูโทรศัพท์ลงฉันก็ขับรถออกจากศูนย์ฯทันทีเพื่อไปรับอาจารย์ที่บ้าน วันนั้นพี่อ้อยบอกฉันว่า “หนูเหม้ม พี่อ้อยฝากชีวิตอาจารย์ไว้กับหนูเหม้มด้วยนะคะ”

ฉันเข้าใจความหมายของเธอดี เธอต้องการสื่อว่าไว้ใจฉัน เพราะเมื่อไปโรงพยาบาลคนที่จะพูดและต่อรองกับแพทย์ได้ก็คือฉันเท่านั้น “ใจเย็น ๆ นะคะพี่อ้อย เดี่ยวเหม้มจะพาไป มีอะไรก็ค่อยคุยกับหมอเขาได้”

สำหรับพี่อ้อยแล้ว ฉันเข้าใจเธอมากกว่าเธอไม่ต้องการให้แพทย์ทำให้สามีของเธอได้รับความเจ็บปวด โดยเฉพาะถ้าต้องเจาะท้อง เพราะเธอแน่ใจว่า ‘แพทย์ไม่อาจช่วยชีวิตของอาจารย์ได้’

เมื่อถึงโรงพยาบาล ฉันจัดการให้อาจารย์ได้นอนพักบนเตียงในห้องฉุกเฉิน ขณะนั้นอาจารย์ทำได้เพียงทรงตัวอยู่ในท่าครึ่งนั่งครึ่งนอน ฉันไขหัวเตียงให้สูงขึ้นเพื่อให้ศีรษะของท่านยกสูง พยาบาลให้ออกซิเจน และผู้ช่วยพยาบาลก็มาวัดความดันโลหิตให้

ฉันรายงานคุณหมอรัตนาและโทรศัพท์ปรึกษาแพทย์เวรวันนั้น หลังจากตรวจอาการดูแล้วแพทย์ยืนยันว่าต้องเจาะเอาน้ำในท้องออก อาการหอบเหนื่อยจึงจะดีขึ้น ตอนนั้นฉันนึกในใจว่าจะทำอย่างไรดี เพราะเกรงว่าพี่อ้อยจะไม่ยินยอม แต่ก็คงต้องพูดคุยกัน

“พี่อ้อยคะ เหม้มคิดว่าถ้าเราจะทำให้อาจารย์รู้สึกสบายขึ้น ไม่เหนื่อยมาก เราคงต้องยอมให้คุณหมอเจาะท้องเพื่อเอาน้ำออกนะคะ” ฉันลองหยั่งเสียงดู

เธอมีสีหน้าไม่สบายใจเท่าไรนัก ดูกระวนกระวายใจ “พี่อ้อยใจไม่ดีเลยคะ พี่อ้อยกลัวว่าอาจารย์จะไม่ได้กลับบ้าน”

ฉันกอดไหล่เธอไว้และบีบเบา ๆ

“พี่อ้อยคะ ตลอดเวลาที่ผ่านมามีสิ่งที่เราทำมาดีที่สุดแล้วค่ะ และไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม เราต้องเตรียมความพร้อมทุกสถานการณ์ เหม้มรู้ว่าพี่อ้อยเป็นคนเก่ง พี่อ้อยทำได้ ตอนนี้ถึงเวลาแล้วที่เราจะทำให้อาจารย์รู้สึกดี และมีความสุขที่สุด โดยที่ไม่ต้องกลัวอะไรเลยแม้แต่ความตาย พี่อ้อยเข้าใจที่เหม้มพูดไหมคะ”

เราสบตากัน พี่อ้อยกอดฉันแน่น น้ำตาของเธอไหลรินเปียกปากจนฉันรู้สึกได้

“หนูเหม้มจำพี่อ้อยรักอาจารย์มากจริง ๆ พี่คิดไม่ออกเลยว่าถ้าไม่มีอาจารย์แล้วพี่จะอยู่อย่างไร”

“พี่อ้อยต้องรวบรวมสติดี ๆ นะคะ ถ้าอาจารย์เห็นเราสองคนร้องไห้ อาจารย์ต้องใจไม่ดีแน่ค่ะ”

ฉันมองตาพี่อ้อย จับมือทั้งสองข้างยกขึ้นมา แล้วบอกว่า “สู้้นะคะ พี่อ้อยรักของของเรา” ฉันปลอบใจพี่อ้อยซึ่งพยายามกลืนน้ำตาไว้ เธอพยักหน้าและค่อยเดินกลับไปหาอาจารย์ กอดแขนท่านไว้

“พ่อขา อดทนหน่อยนะคะหมอบอกกับหนูว่า ถ้าเจาะท้องเอาน้ำออก จะทำให้พ่อหายเหนื่อยแล้วพ่อจะรู้สึกดีขึ้น พ่อตกลงนะคะ”

ฉันยืนอยู่ข้าง ๆ อาจารย์ด้วยเพื่อให้กำลังใจ และช่วยเสริมว่า “ไม่เจ็บค่ะอาจารย์ เพราะหมอจะฉีดยาชาแล้วเจาะท้องนิดเดียว พอทำออกมา ก็จะดีขึ้น”

ท่านไม่ขัดข้อง พยาบาลจึงช่วยเตรียมอุปกรณ์ เมื่อทุกอย่างพร้อมคุณหมอก็ลงมือทำหัตถการด้วยความมั่นใจมาก แต่ผลปรากฏว่าไม่มีน้ำในท้อง สิ่งที่ได้คือเลือดสด ๆ ดิดกระบอกฉีดยาออกมา คุณหมอมีสีหน้าไม่ค่อยดีนัก ลองเจาะอีกครั้ง ผลก็ยังเหมือนเดิม จึงหยุดและหันมาบอกกับเรา

“พยากรณ์โรคได้ว่าไม่ดีเท่าไร คงต้องดูแลกันไปตามอาการ ช่วยอะไรมากไปกว่านี้ไม่ได้แล้ว”

ใบหน้าของพี่อ้อยหมองคล้ำลงอย่างเห็นได้ชัด เธอนั่งจับมือสามีไว้ตลอดเวลา มองตากัน ในที่สุดอาจารย์ก็พูดด้วยเสียงแผ่วเบา ทำทางเหนื่อยหอบ

“พ่อไม่เป็นไร” อาจารย์มองภรรยาด้วยแววตาห่วงใย “พ่อเชื่อว่าแม่เก่งมาก แม่ต้องอยู่ได้ พ่อไม่ห่วงลูก ๆ เลยเพราะพ่อรู้ว่าแม่จะดูแลลูกได้อย่างดี แม่ดูแลตัวเองดี ๆ นะ ไม่ต้องห่วงพ่อ พ่อไม่เจ็บปวดอะไรเลย พ่อกำลังจะไปสบายแล้ว เชื่อพ่อนะ แม่ต้องสู้”

จากห้องฉุกเฉินในช่วงเช้า ในช่วงบ่ายของวันเดียวกันแพทย์ให้อาจารย์ไปนอนพักอยู่ที่ห้องพักคนไข้ มีหลายคนที่ทราบข่าวพากันรุดเยี่ยม ขณะที่ท่านมีสติดีมากและจดจำทุกคนได้ แต่พอตะวันตกดินฟ้าไปแล้ว ทุกคนต่างก็ทราบดีว่าเวลาของท่านเหลือน้อยลงทุกขณะ

“พ่อขาสวดมนต์นะคะ คิดถึงบุญกุศลที่พ่อได้ทำไว้ นะคะที่รัก” พี่อ้อยกระซิบข้างหูอาจารย์อยู่ตลอดเวลา กุมมือสามีไว้แน่น “พ่อไม่ต้องห่วงหนู หนูอยู่ได้ หนูต้องเป็นคนเก่งเหมือนที่พ่อเก่ง พ่อคือผู้ชนะของหนูและลูก ๆ หนูรักพ่อกว่าที่สุดในชีวิตค่ะ”

นั่นคือคำพูดสุดท้ายของพี่อ้อยก่อนที่อาจารย์จะสิ้นลมลงอย่างสงบ

ฉันมาทราบภายหลังว่า วันสุดท้ายของอาจารย์คือวันที่เจ็ดร้อยสามสิบหลังจากที่ท่านล้มป่วยลงตั้งแต่ต้นปี 2545 เป็นเวลาสองปีเต็มที่อาจารย์และภรรยาได้ร่วมกันเผชิญหน้าและต่อสู้กับความจริงอย่างกล้าหาญ ท่านเป็นผู้ป่วยที่ไม่เคยร้องขอชีวิต แต่ดำเนินชีวิตในแต่ละวันไปด้วยความรัก ความหวัง และความศรัทธาจากภรรยาและลูก ๆ รวมทั้งความห่วงใยจากคนรอบข้าง

ฉันเชื่อว่าทุกคนที่มาในงานพระราชทานเพลิงศพของอาจารย์วันนั้น พวกเขามาเพื่อแสดงความยินดีกับชัยชนะที่ท่านได้ต่อสู้กับโรคร้าย กระทั่งสามารถใช้เวลาที่เหลืออยู่สร้างคุณงามความดีไว้ให้ปรากฏ แม้ตนเองกำลังจะจากโลกนี้ไป

ในฐานะศิษย์และหมอครอบครัวของท่าน ฉันอยากบอกท่านเหลือเกินว่า ฉันเองก็รู้สึกถึงความสูญเสียครั้งนี้ไม่น้อยไปกว่าใครเลย และขอกราบคารวะอาจารย์ด้วยความขอบคุณยิ่งที่ทำให้ฉันได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากท่านซึ่งเป็นผู้ป่วย และผู้เป็นที่รักในครอบครัวทุกคน เพื่อที่ฉันจะได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีที่สุดและด้วยความมั่นใจ สำหรับการดูแลผู้ป่วยโรคร้ายรายต่อ ๆ ไป